НАЙВАЖЛИВІШІ ПУНКТИ: ЩО СПРАВДІ ВАЖЛИВЕ В ДЕБАТАХ ПРО БІБЛІЙНУ РІВНІСТЬ

Ендрю Бартлетт (Andrew Bartlett) · німецький переклад: Hans-Jörg Ronsdorf · серпень 2026 р. · перероблено в жовтні 2026 р.

Фахові дебати великі й можуть добре заплутати, але є кілька важливих, центральних пунктів. У ключових місцях комплементарні тлумачення відходять від Святого Письма або додають до Святого Письма те, чого там насправді не написано.

ВСТУП

Дебати між комплементаристами й егалітаристами — це *хащі* й *трясовина* суперечливих думок про те, чого Святе Письмо навчає в цьому питанні. («Комплементаристи» вважають, що чоловіки й жінки, хоч і рівні перед Богом, проте Божа воля така, щоб чоловіки провадили жінок, особливо в шлюбі та в церкві. «Егалітаристи» вважають, що керівні завдання можуть брати на себе і чоловіки, і жінки.)

Сюди належать суперечливі думки про значення слів і уривків Біблії, а також суперечливі думки про історичне й культурне тло того, що каже Біблія.

Стандартна праця комплементаристів, *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, за редакцією Джона Пайпера (John Piper) і Вейна Ґрудема (Wayne Grudem), має 684 сторінки (друковане видання 2021 р.). Велика праця Ґрудема *«Evangelical Feminism and Biblical Truth»* має 856 сторінок. Нинішня серія відео Майка Вінґера (Mike Winger) на тему *«Women in Ministry»* триває 43 години.

З егалітарного, тобто мутуалістичного, боку дебатів книжка Філа Пейна (Phil Payne) *«Man and Woman, One in Christ»*, зосереджена виключно на Павлових посланнях, має понад 500 сторінок. Третє видання *«Discovering Biblical Equality»* за редакцією Рона Пірса (Ron Pierce), Синтії Вестфолл (Cynthia Westfall) і Крісти Маккерланд (Christa McKirland) має 698 сторінок.

Крім того, є численні інші книжки з обох боків дебатів — здебільшого обсягом від 200 до 400 сторінок.

Моя нова книжка, *«True Complementarity: The way of Christ for men and women»* (вийшла в жовтні 2026 р. у видавництві Apollos), розглядає всі ці різні аргументи і тому має приблизно такий самий обсяг, як велика праця Ґрудема.

Якщо ви маєте час і покликання вивчити й перебрати весь цей матеріал — це добре. А якщо ні, то що тоді? Що робити віруючому, який і так уже має у своєму житті стільки клопотів, скільки може понести? Що робити пасторові, який і без того надто зайнятий і постійно намагається встигати?

Моя мета в цій статті — виокремити з усіх дебатів *важливі* пункти й *найважливіші* пункти.

Важливі пункти — це ті, які найясніше ведуть до мутуалістичної позиції — позиції взаємності й рівності. Потім я виокремлю з важливих пунктів *два найважливіші пункти*. Це два центральні пункти, які, я вважаю, самі по собі вибивають ґрунт з-під ніг комплементарної позиції. Якби людина мала одну хвилину, щоб пояснити, чому мутуалісти відкидають комплементарну позицію, то це були б саме ті два пункти, які треба згадати.

Моя надія — цією статтею допомогти братам і сестрам-комплементаристам дійти до кращого місця, до місця, де небо над ними лагідніше блакитне, а земля під ними миліше зелена.

Спершу я викладу мутуалістичну позицію позитивно.

Потім я поясню десять суттєвих пунктів, у яких комплементарна позиція відходить від того, що каже Святе Письмо. Ми розглянемо їх загалом у канонічному порядку — хоча й не зовсім точно, бо є сенс розрізняти шлюб і служіння. Це становитиме більшу частину нашого змісту.

Наостанок ми виокремимо два найважливіші пункти. Один стосується Павлового вибору слів у 1 Тимофія 2:12. Інший — відсутності Божих настанов чоловікам робити те, що комплементаристи приписують чоловікам. Наприкінці статті ви побачите, чому саме ці два пункти найважливіші.

МУТУАЛІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД

Мутуалістичний погляд на чоловіків і жінок виходить зі спільної основи, щодо якої згодні й дослідники-комплементаристи. Ця спільна основа — відкинення традиційної думки більшості про жінок.

Історично жінки були підпорядковані чоловікам. Головною причиною цього підпорядкування вважали неповноцінність жінок: жінки нібито від природи неповноцінні, тому й за рангом мали бути підпорядковані. Через свою природну неповноцінність вони мали бути підкорені чоловікам у кожній сфері життя — у суспільстві й публічному житті, у родині й у церкві.

Приниження розуму й моральних здібностей жінок не було дивовижною маргінальною думкою. Це був панівний погляд. Ми могли б навести великі імена християнства, як-от Климент Александрійський, Августин, Тома Аквінський, Лютер, Кальвін і навіть Веслі.

Для ілюстрації — цитата з того, що 1665 року написав провідний пуританський богослов Річард Бекстер (Richard Baxter). Він радить чоловікам перед одруженням подумати, скільки терпіння їм знадобиться з огляду на природу жінок:

> *«Немало терпіння вимагає від вас природна слабкість жіночої статі. За винятком небагатьох, які терплячі й мужні, жінки загалом мають жваву уяву, ніжні, пристрасні й нетерплячі, легко схильні до гніву, ревнощів чи невдоволення; до того ж вони слабкого розуму і тому нездатні виправитися самі. Вони перебувають між чоловіком і дитиною: деякі небагато мають більше від чоловіка, а багато — більше від дитини; але більшість перебуває лише в проміжному стані.» (Baxter, A Christian Directory, частина 2: Christian Economics, розд. 1.)*

Такий погляд на жінок не крайній. Він радше правило.

І дослідники-мутуалісти, і дослідники-комплементаристи слушно відкидають цей традиційний погляд. Він походить не з Божого слова, а з людської філософії й культури.

В історії Церкви були шановані голоси, які заперечували думці більшості. Наприклад, у IV столітті Василій Великий рішуче стверджував, що жінки від природи морально й інтелектуально рівні чоловікам (Василій, *Про походження людини*, слово 1). Проте думка більшості, що жінки від природи нижчі за чоловіків, трималася дуже вперто.

Після багатьох століть дебатів, особливо в XVII–XX століттях, думка більшості в Церкві наприкінці 1980-х років нарешті змінилася. Вона звернулася до визнання справжньої рівності природи жінки з природою чоловіка — морально й інтелектуально, — як це виражено у Святому Письмі.

Господь Ісус не перестав очищати Свою Церкву.

Буття

Основу виправленого погляду на жінок становить Буття 1:26–28, де і чоловіків, і жінок створено на Божий образ як співправителів над Божим творінням.

Але рівність як повноцінних людських осіб на Божий образ не означає, що чоловіки й жінки *однакові*. Бог створив нас чоловіком і жінкою. Тому чоловіки й жінки різні. Вони справді доповнюють одне одного.

Саме через відмінності між чоловіками й жінками я вживаю слово «мутуаліст» замість слова «егалітарист». На жаль, деякі люди хибно розуміють слово «егалітарист» як неправдиве твердження, ніби чоловіки й жінки однакові.

Тут нам потрібен погляд Біблії:

- Бути людиною на Божий образ — це первинне; бути чоловіком чи жінкою — важливо, але вторинне.

Пригадаймо, що Бог створив і тварин самцями й самицями. Але тварин не створено на Божий образ. Божий образ полягає не в нашій статевій відмінності, а в нашій людськості.

Після того як у Буття 1:28 чоловіків і жінок названо спільними правителями, — де наступного разу згадано тему «панування»? У Буття 3:16, де люди збилися з дороги й не послухалися Бога. Бог попереджає жінку, що наслідком непослуху буде панування чоловіка («а він пануватиме над тобою»).

До життєвих реалій належить те, що чоловіки мають більшу м’язову силу, ніж жінки, і що чоловіки не народжують дітей. Тож коли люди вирішують не слухатися Бога й ставлять себе на перше місце, це зазвичай призводить до того, що чоловіки панують над жінками. Це Буття 3.

Але первісний Божий задум у Буття 1 — це не чоловіче панування (чоловіки над жінками), а спільне панування (чоловіки й жінки над творінням).

Старий Завіт загалом

Старий Завіт свідчить, що там, де діє Божий Дух, жінки покликані брати на себе керівні завдання.

Тут можна згадати Маріям (Міріям), сестру Мойсея й Аарона (Вихід 15; Числа 12; 1 Хроніки 6:3; Михея 6:4), Хулду (2 Царів 22; 2 Хроніки 34) і особливо Девору (Суддів 4–5).

У Старому Завіті, до часів царів, є лише три поставлені Богом провідники, які поєднують у собі функції верховного провідника народу, пророка, верховного судді й головнокомандувача: Мойсей, Самуїл і Девора.

Бог не проти того, щоб жінки обіймали керівні посади. Адже жінки, так само як і чоловіки, створені на Божий образ.

Ісус

В юдейській культурі I століття жінок — як і деінде — вважали морально й інтелектуально нижчими за чоловіків. Але Ісус не ставився до жінок як до людей другого сорту. Він прийняв їх як повноправних учениць поряд із чоловіками.

У Євангеліях Ісус навчає Своїх учнів, як їм жити. У Своєму навчанні Він не робить різниці між способом життя чоловіків і способом життя жінок.

Але як пояснити те, що Він покликав дванадцятьох апостолів — і всі вони чоловіки?

Це був спосіб дії, пов'язаний зі своїм часом. Це був символ, що нагадував про дванадцятьох патріархів. За часів Ісуса в Ізраїлі вже сотні років не було дванадцяти племен. Символічний жест — зібрати довкола Себе дванадцятьох чоловіків — показував, що тепер Він заново формує довкола Себе народ Ізраїлю.

Тимчасову функцію цього символу підтверджує Дії 1, де Петро дає настанови щодо наступника Юди. Наступником має бути чоловік, який належав до гурту учнів протягом усього публічного служіння Ісуса (Дії 1:21–22). Це щось одноразове.

Є рівноцінний біблійний відповідник символіці Дванадцятьох. Він виявляється у воскресінні Ісуса. Це Його свідомий вибір жінок як перших, хто мав засвідчити, що Він воскрес із мертвих. Це ми бачимо в розповідях про воскресіння в Матвія 28, Луки 24 та Івана 20. Ця символічна дія показує, що лихо з Буття 3 тепер виправляється. Як сказав Тома Аквінський — з огляду на Єву, яка спонукала Адама їсти заборонений плід:

«Як жінка була першою, хто сповістив слова смерті, так і жінка мала стати першою, хто сповістить слова життя» (Тома Аквінський, Коментар до Євангелія від Івана, лекція 3 на Івана 20).

1 Коринтян 7

Далі ми підходимо до найдовшого уривка Нового Завіту на тему шлюбу: 1 Коринтян 7.

Це єдине місце в Біблії, де прямо йдеться про авторитет у шлюбі і про те, як мають ухвалюватися рішення в шлюбі.

Чи має чоловік у 1 Коринтян 7 авторитет, якого не має дружина? Ні. Вони одне тіло. У вірші 4 Павло вживає щодо влади чоловіка і щодо влади жінки точно ті самі слова. Їхня влада взаємна.

Чи чоловік у 1 Коринтян 7 ухвалює рішення? Ні. У вірші 5 Павло каже, що рішення про спільний час у молитві і про подружню близькість треба ухвалювати за взаємною згодою. Це взаємність у шлюбі.

Ефесян 5 і 1 Петра 3

В Ефесян 5:21 Павло закликає всіх віруючих до взаємної покори, коли кожен кориться іншим.

Деякі тлумачі роблять виняток для чоловіків щодо їхніх дружин. Але Павло цього не робить. У Божому слові такого винятку не встановлено.

Якщо Павло у вірші 21 закликав усіх віруючих до взаємної покори, то чому він у віршах 22–24 далі окремо нагадує дружинам коритися своїм чоловікам? Мабуть, деякі християнські дружини в Ефесі думали, що їхнє нововіднайдене рівне становище з чоловіками в Христі дає їм підставу не

коритися й не ставитися до своїх чоловіків з повагою. Павло нагадує їм коритися й поважати своїх чоловіків у страху перед Христом.

У цьому уривку Павло вживає метафору голови, щоб унаочнити, як чоловік має поводитися зі своєю дружиною. Це не метафора панування, а того, що ми могли б назвати «роллю рятівника» (див. 5:23). Він думає так: що робить голова, коли вона з'єднана з тілом? Вона живить його й дбає про нього.

Його метафора голови й тіла спирається на поширене уявлення, що голова живить тіло. Як Христос жертовною любов'ю живить Свій народ, з яким Він з'єднаний, так і чоловік покликаний жертовною любов'ю живити свою дружину й дбати про неї, з якою він з'єднаний в одне тіло (5:25–33а).

Я думаю, що Павло застосовує тут засаду, встановлену Ісусом:

> *«Кожному, кому багато дано, від нього багато й вимагатимуть; і кому багато довірено, від того ще більше жадатимуть.» (Луки 12:48)*

Чоловіки мають більшу фізичну силу й суспільні переваги. Тому вони несуть вищу відповідальність за жертовну любов і служіння своїм дружинам. Це і є значення їхньої ролі голови.

Учення Петра узгоджується з ученням Павла. У 1 Петра 3 Петро настановляє чоловіків ставитися до своїх дружин зі смиренням і уважністю й віддавати їм честь як співспадкоємицям нового й вічного життя.

Служіння жінок у Новому Завіті

Якщо ми подивимося на розповідь про те, як у день П'ятидесятниці було вилито Святого Духа, і уважно її прочитаємо, то побачимо дію Святого Духа: жінки разом із чоловіками привселюдно звіщали великі Божі діла перед мішаною аудиторією чоловіків і жінок (Дії 1:14; 2:1–18). Петро пояснив те, що сталося, процитувавши пророка Йоіла: «ваші дочки пророкуватимуть» (Дії 2:17).

Як і в Старому Завіті, тільки тепер іще сильніше, Сам Бог спонукає жінок привселюдно служити і чоловікам, і жінкам.

У книзі Дії жінки після П'ятидесятниці діяльно поширюють звістку Ісуса (Дії 8:1–4; 18:18–26; пор. «чоловіки» в Дії 11:20).

У посланнях і апостол Петро, і апостол Павло навчають, що служіння спирається на духовні дари. У 1 Коринтян 12 Павло закликає коринтян — чоловіків і жінок — ревно прагнути більших дарів апостолів, пророків і вчителів.

У різних уривках, що навчають про дари, немає жодного натяку на те, що Бог дає дари проводу чи навчання лише чоловікам (Римлян 12:3–8; 1 Коринтян 12:1–30; Ефесян 4:11–13; 1 Петра 4:10–11). Таке обмеження було б досить несподіваним з огляду на Галатів 3:28:

> *«Нема юдея, ні грека, нема раба, ані вільного, нема чоловічої статі, ані жіночої, бо всі ви один у Христі Ісусі!» (Галатів 3:28)*

До обдарованих жінок Нового Завіту належать пророчиці, як-от дочки Пилипа (Дії 21:9), жінка-диякон Фіва (Римлян 16:1–2), учительки Марія й Прискилла, а також апостолка-першопрохідниця Юнія (Дії 18; Римлян 16:3–4, 6–7; Іван Золотоустий, Проповідь 31 на Послання до римлян).

У 1 Коринтян 11 ми бачимо, що жінки й чоловіки разом брали на себе діяльну провідну роль у помісних церквах: вони пророкували й провадили в молитві. Так само Павло каже в 1 Коринтян 14:26, що «кожен» так чи інакше робить діяльний внесок, зокрема й навчанням.

Це взаємність у служінні.

Об’явлення

Мутуалістичний погляд, згідно з яким чоловіки й жінки разом провадять чи панують, вказує на велике видіння з Об’явлення 5.

Видіння Івана описує наслідок великого діла відкуплення Ісуса, Агнця, Який Своєю кров’ю викупив людей з усякого племені, мови, народу й нації:

> *«І зробив їх для нашого Бога царством і священниками, і вони царюватимуть на землі!» (Об’явлення 5:10)*

Так нарешті здійснюється Божий задум для людства — чоловіки й жінки як співправителі, — який ми вже бачили в Буття 1. Це видіння того, що всі віруючі люди як Божі священники здійснюють Його панування над землею, — а не лише чоловіки.

Ось позитивна звістка: взаємність у шлюбі, взаємність у служінні, чоловіки й жінки разом як Божі представники.

ОЦІНКА КОМПЛЕМЕНТАРНИХ ПОГЛЯДІВ У ДЕСЯТИ ПУНКТАХ

Скажу ясно: я не ставлю під сумнів щирості того, у що вірять брати й сестри-комплементаристи. Але я ставлю під сумнів правильність цих поглядів як вірного відтворення того, що насправді каже Святе Письмо.

Учителі-комплементаристи погоджуються з мутуалістами в тому, що жінки — це люди, створені, так само як і чоловіки, на Божий образ. Проте вони кажуть, що чоловіки мають доброзичливо панувати над жінками, провадити їх, здійснювати над ними владу чи ухвалювати за них рішення.

Вони не спираються на первісну традиційну підставу для провідної ролі чоловіків. Ідеться вже не про те, що жінки від природи неповноцінні. Натомість вони кажуть, що Бог призначив чоловікам і жінкам різні «ролі» — у шлюбі, у церкві й, можливо, також у суспільстві в ширшому сенсі.

Ми пройдемо десять пунктів, у яких порівняємо комплементарний погляд з тим, що каже Святе Письмо.

Але перш ніж це зробити, зауважмо, що слова «роль» у Біблії немає.

Коли визнали, що традиційна думка більшості в Церкві про жінок була хибна, комплементаристи розробили нове обґрунтування того, щоб підпорядковувати жінок проводові чоловіків, і послуговувалися при цьому соціологічною мовою «ролей».

Це уявлення про «ролі» чоловіків і жінок було винаходом XX століття. У біблійних коментарях від I до XIX століття немає жодного натяку на нього. Проте у виданні Recovering Biblical Manhood and Womanhood 1991 року слово «роль» ужито понад 700 разів.

Оскільки Бог наділив жінок тими самими моральними й інтелектуальними властивостями, що й чоловіків, і подарував їм дари проводу, здається, немає правдоподібної підстави для нібито при-

значення «ролей», — а проте саме цього призначення вони навчають.

1) Буття 2 і 3

На думку дослідників-комплементаристів, розділи 2 і 3 книги Буття показують, що Бог призначив чоловікам виконувати щодо жінок чи своїх дружин доброзичливу провідну роль. Вони стверджують, що знаходять у цих розділах «натяки» на чоловічий провід.

Переглядаючи відповідну літературу, я знайшов 13 пунктів, які різні дослідники наводили як натяки на чоловічий провід у цих двох розділах.

Один приклад: жінку Бог створив як «помічницю» чоловіка. Це нібито натяк, який передбачає провідну роль чоловіка.

Якби книгу Буття спочатку написали англійською, ми, можливо, і побачили б у ній такий підтекст. Ми вживаємо слово «помічник» здебільшого в значенні підлеглого асистента.

Але книгу Буття написано єврейською. Слово для «помічниці» — *ezer*. Єврейською часто кажуть, що Бог — *ezer* Ізраїлю. Але це не натяк на те, що Бог призначив Ізраїль провідником Бога! Такого нібито підтексту слова *ezer* у єврейській мові немає.

Тепер ми могли б пройти всі 13 нібито натяків і показати, чому вони проблематичні. Але вирішальний пункт інший і значно простіший.

Вирішальний пункт такий: нібито натяків недостатньо.

Якщо хтось стверджує, що чоловіки мають дане Богом зобов’язання провадити жінок, то ми маємо право спитати: де це чоловікам заповідано? Де чоловікам сказано, що це їхній даний Богом обов’язок?

Ні в Буття 2, ні в Буття 3 немає ні такої заповіді чоловікам, ні твердження про обов’язок чоловіків. Це додаток до Святого Письма.

2) Старий Завіт загалом

На думку дослідників-комплементаристів, Старий Завіт показує, що Бог залишив провідну роль за чоловіками. Вони посилаються при цьому на царів-чоловіків і священників-чоловіків.

Варто було б обговорити, чому їхні аргументи, що спираються на царів і священників, непереконливі.

Але вирішальний пункт щодо Старого Завіту дуже простий: провідну роль насправді не залишено за чоловіками. Ми вже зауважили подібність Девори до Мойсея й Самуїла. Те, що Бог вибрав Девору провідницею Свого народу, суперечить уявленню, ніби Бог залишив провідну роль за чоловіками. Це правило додали до Старого Завіту згодом; у ньому його немає.

І якщо хтось наведе такий аргумент … Ні — у тексті немає жодного натяку на те, що це була якась Божа кара для Ізраїлю — дати їм успішну провідницю, за якої край 40 років мав спокій. Ні Бог, ні народ не висловлюють жодних застережень щодо Девори як провідниці.

3) Ісус

Ми могли б докладно обговорювати, як Ісус ставився до жінок, і різні теорії про те, чому Ісус вибрав дванадцятьох апостолів-чоловіків. Але вирішальний пункт у Євангеліях полягає у двох фактах про навчання Ісуса.

Факт 1: Ісус свідомо дав Своїм учням багато позачасових заповідей, які мали бути важливими для майбутніх поколінь.

Велике доручення вимагає від майбутніх учнів здобувати нових учнів і «навчати їх зберігати все, що Я вам заповідав» (Матвія 28:20). Тож щоб бути вірними учнями, ми мусимо уважно зважати на те, що заповідав Ісус.

Факт 2: До позачасових заповідей, які дав Ісус, належали заповіді про провід, про шлюб і про учнівство. Але Він свідомо не дав жодної заповіді про те, що провід належить виключно чоловікам, — ні в церкві, ні в шлюбі, ні деінде.

Комплементаристи вважають важливим, щоб провадили чоловіки, принаймні в шлюбі та в церкві. Але, схоже, Ісус, наш Провідник і Господь, цього переконання не поділяв. Якби це було важливо, Він навчав би цього. Він цього не робив.

4) 1 Коринтян 7

Було б повчально обговорити, як увесь цей розділ унаочнює Павлів погляд на повну рівноправність у стосунках між чоловіками й жінками. Але щоб виокремити суть, ми зосередимося лише на вірші 5, де Павло настановляє християнські подружжя, як ухвалювати рішення про подружню близькість і про спільний час молитви, — за взаємною згодою.

Комплементаристи змушені стверджувати, що ця настанова — особливий виняток із провідної ролі чоловіка та його відповідальності за рішення.

Але думка про особливий виняток не має сенсу. Тут ідеться про важливі — ба навіть центральні — справи. Подружня близькість — це тілесна інтимність, яка відрізняє шлюб від усіх інших стосунків. Спільна молитва — це духовне серце шлюбу. Якщо рішення в цих центральних тілесних і духовних справах треба ухвалювати за взаємною згодою, то який сенс доводити, що в інших, менш важливих аспектах подружніх стосунків чоловік якось має брати на себе провідну роль і ухвалювати рішення?

На це не можна дати правдоподібної відповіді.

1988 року комплементарну позицію старанно виклали в Данверській заяві (Danvers Statement), яку підписали багато відомих пасторів і богословів. Але саме в цьому місці Данверська заява просто зазнає поразки. Вона навіть не визнає існування цього важливого місця Біблії.

5) Ефесян 5 і 1 Петра 3

В Ефесян 5 і в 1 Петра 3 є багато цікавого, що ми могли б з добрими підставами обговорювати. Ми могли б розглянути протилежні погляди на те, що Павло має на увазі своєю метафорою «голови» в Ефесян 5:23. Ми могли б обговорити різні пояснення Петрового посилання на Сарру, яка назвала Авраама «паном», — а сказала вона це тихо сама до себе, у недовірливому сміху (1 Петра 3:6; Буття 18:12). Але вирішальний пункт не вимагає, щоб ми розбиралися, що Павло мав на

увазі під «головою», чи тлумачили подробиці Петрової аргументації. Бо вирішальний пункт стосується не того, що Павло й Петро кажуть; *він стосується того, чого вони не кажуть*.

Ми можемо пройти Ефесян 5 і 1 Петра 3, шукаючи настанови чоловікам, щоб вони панували над своїми дружинами, провадили їх, здійснювали над ними владу чи ухвалювали за них рішення. Але ми її не знайдемо, бо таких настанов немає.

Павло закликає чоловіків любити своїх дружин. Він каже це тричі. Петро закликає чоловіків уважно ставитися до своїх дружин і шанувати їх. Але жоден з апостолів не дає чоловікам тих настанов, які приписують комплементаристи.

Данверська заява подає нібито обов'язок чоловіків провадити своїх дружин як дуже важливий. Вона стверджує, що нехтування або заперечення їхнього обов'язку провадити призведе до руйнівних наслідків у родинах (Данверська заява, положення 10). Але не можна вигадати Божу заповідь і стверджувати, що чоловікам дуже важливо її слухатися.

Коли комплементаристи кажуть, що Бог вимагає, щоб чоловіки панували над своїми дружинами, провадили їх і здійснювали над ними владу чи ухвалювали за них рішення, вони додають до Божого слова людське передання.

6) Служіння жінок у Новому Завіті

Коли йдеться про служіння жінок у Новому Завіті, загальний підхід тлумачів-комплементаристів полягає в тому, щоб применшити або знецінити те, що робили жінки.

Ми могли б багато сказати про слабкі місця їхніх тлумачень. Але найясніший і найважливіший пункт — труднощі, які вони мають із прикладом Прискилли, що навчає Аполлоса в Дії 18.

Вони кажуть: та це ж була лише приватна богословська розмова між кількома випадковими віруючими. Але якщо ми зважимо на контекст, цього пояснення недостатньо.

Хто читав цю історію, знає, що відбувається.

До Ефесу прибуває команда з трьох засновників церкви — Павло, Прискилла й Акила. Павло може проповідувати Євангеліє в синагозі й дістає там прихильний відгук від юдеїв. Вони хочуть, щоб він залишився й далі навчав, але він вирішує вирушати далі.

Тож коли він вирушає далі, кого він залишає там, щоб опікуватися новою групою віруючих? Це мають бути Прискилла й Акила. Вони — ті двоє членів команди, що залишаються.

Коли прибуває Аполлос, Прискилла й Акила чують, як він промовляє, і непокояться. Хоча він учений і сильний промовець, Аполлосові треба точніше зрозуміти Божу дорогу. Тож Прискилла й Акила беруть його до себе й навчають.

Коментатори перших століть добре розуміли, що ім'я Прискилли стоїть перед ім'ям її чоловіка тому, що вона була провідною вчителькою (наприклад, Іван Золотоустий, Проповідь 30 на Послання до римлян; Іван Золотоустий, Перша проповідь про Прискиллу й Акилу).

Чому ж впливовий Аполлос мав би слухати Прискиллу й Акилу чи взагалі зважати на них, — тим більше що головна вчителька — жінка? Тому що вони Павлові співпрацівники, яких він залишив там, щоб навчати нових віруючих і опікуватися ними.

Коли вони виправляють Аполлоса, це не просто приватна розмова між будь-якими віруючими. Як члени команди, що залишилися й відповідають за духовну опіку нових віруючих, вони здійснюють свій авторитет, щоб його виправити.

Лука вміщує цю історію, щоб показати, як Павло поширював своє служіння через вишколених ним співпрацівниць і співпрацівників. Вона унаочнює метод, який Павло описує Тимофієві в 2 Тимофія 2:2:

> *«А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, які будуть здатні й інших навчити.» (2 Тимофія 2:2)*

Вірні люди — це не чоловіки, а жінки й чоловіки. У цьому вірші немає жодного визначення статі.

7) 1 Коринтян 11

1 Коринтян 11:2–16 — це складне місце Писання про зачіски чи покриття голови.

Павло дає і чоловікам, і жінкам кілька виправних настанов на той випадок, коли вони провадять церкву пророкуванням чи молитвою вголос. Коринтяни знали, що відбувалося в Коринті та в їхніх церквах, тож його настанови навряд чи були для них важкими для розуміння. Але для нас це складніше. Про тло точиться багато дискусій.

Комплементаристи використовують цей уривок для свого богослов'я керівної ролі. Вони тлумачать Павлову метафору «голови» у вірші 3 спірним способом, додають слова до вірша 10 і тим перекручують зміст, так що він каже протилежне тому, що там насправді написано.

У своїй новій книжці я пропоную тлумачення цього розділу, яке постало з великою підтримкою Філа Пейна (Phil Payne) і в якому все осмислено складається докупи, і наводжу вісім пунктів, у яких комплементарні тлумачення цього уривка суперечать справжнім словам Павла.

Але тут нам не треба вдаватися в це докладніше, бо вирішальний пункт, як уже сказано, дуже простий. Хоч би як тлумачити цей уривок, ясний і незаперечний факт полягає в тому, що в 1 Коринтян 11 Павло не ставить меж обсягові служіння жінок.

Він стверджує, що жінки пророкують і перед чоловіками, і перед жінками. Він стверджує, що жінки моляться вголос у присутності чоловіків і жінок. Він не забороняє жінкам ні проповідувати, ні навчати чоловіків, ні звершувати пастирське служіння чи керувати церквою, ні будь-якої іншої діяльності в служінні.

Комплементаристських обмежень служіння жінок у цьому уривку немає.

8) 1 Коринтян 14:34–35

Ці вірші тричі в три різні способи кажуть, що жінки мусять у церкві повністю мовчати.

Elberfelder CSV (німецький переклад Біблії) передає вірші 34–35 так:

[1] Жінки нехай мовчать на зібраннях.

[2] бо їм не дозволено говорити, але вони мають коритися, як каже й Закон.

[3] А коли вони хочуть чогось навчитися, то нехай удома питають своїх чоловіків; бо соромно жінці говорити на зібранні.

Найпримітніше в цих словах те, що вони не передають власного погляду Павла.

У розділах 11, 12, 13 і 14 Павло навчав про те, як мають бути впорядковані слова чоловіків і жінок у зібраній церкві відповідно до їхніх духовних дарів, щоб їхні внески були шанобливі, сповнені любові й відбувалися в належному порядку. Але жінки не можуть робити внесок словом відповідно до своїх дарів, якщо їм не дозволено говорити!

Більшість тлумачів-комплементаристів охоче визнає, що Павло не може мати на увазі того, що ці вірші насправді кажуть: що жінки в церкві мають мовчати й не можуть говорити.

Провідна комплементарна думка така: Павло тут хоче заборонити лише певний вид мовлення жінок — а саме оцінювання чи розсуджування пророцтв, що, на їхню думку, суперечило б «чоловічій керівній ролі». Але ця думка не витримує перевірки. Вона суперечить ясним словам, які наполегливі й не мають жодних обмежень.

Якби теза, що заборонено оцінювати пророцтва, була правильна:

- то Павло вводить своїх слухачів в оману, ясно й чітко проголошуючи повну заборону жінкам будь-якого мовлення, хоча нібито має намір заборонити жінкам лише оцінювати пророцтва.
- то він ще більше вводить своїх слухачів в оману, тричі повторюючи повну заборону, щоб особливо її наголосити.
- то він вводить їх в оману, ясно кажучи, що заборона говорити діє, коли жінки перебувають у церкві, хоча нібито хоче, щоб вона діяла лише тоді, коли оцінюють пророцтва.
- то як єдиний конкретний приклад застосування заборони він нелогічно наводить запитання з бажання навчитися, а це інша діяльність, ніж та, яку він нібито хоче заборонити.
- то він суперечить тому, що щойно сказав у вірші 29 про те, хто має оцінювати пророцтва. У вірші 29 він каже, що «інші» мають розсуджувати сказане, — тобто інші пророки мають розсуджувати пророцтво. До «інших» належать і чоловіки, і жінки.
- Насправді він суперечить усій головній думці свого навчання в розділах 11–14, а саме тому, що кожен член церкви має робити внесок відповідно до своїх духовних дарів, — а це означає, що жінки з даром мовлення мають ним користуватися, а не мовчати.

Правила, що жінкам не можна оцінювати пророцтва, у тексті немає.

Ось вирішальний пункт: якщо ми подивимося, що ці два вірші цілком ясно кажуть, то можемо бути певні, що ці два вірші не передають власного погляду Павла.

Є лише дві реалістичні можливості зрозуміти, що тут відбувається.

Перша реалістична можливість — він цитує певну групу противників, щоб заперечити їм у тому, що каже далі (у віршах 36–40).

Друга реалістична можливість — ці два вірші є пізнішим додатком, який постав тому, що примітку на полях однієї з ранніх копій під час повторного переписування послання перенесли в основний текст. Є й інші приклади цього в рукописах Нового Завіту.

З огляду на особливі ознаки рукописів, які потребують пояснення, я вважаю другу теорію, імовірно, правильною — теорію пізнішого додатка.

Данверська заява (Danvers Statement) мудро не спирається на ці два вірші. Це мудра стриманість, бо ніхто не знайшов задовільного способу тлумачити їх так, щоб вони передавали власний погляд Павла. Це тому, що ці вірші не передають власного погляду Павла.

9) 1 Тимофія 2

У 1 Посланні до Тимофія Павло пише Тимофієві в Ефес і дає йому настанови, як поводитися з хибним ученням та його наслідками.

Найпопулярніший серед комплементаристів англійський переклад Біблії — ESV. В ESV 1 Тимофія 2:12 звучить так:

> *«Я не дозволяю жінці навчати чи здійснювати владу над чоловіком.»*

Німецький переклад Elberfelder CSV передає це так:

> *«А жінці я не дозволяю ні навчати, ні панувати над чоловіком, а бути в тиші.»*

Цей вірш має величезне значення в комплементарному мисленні, бо виправдовує загальні обмеження служіння жінок.

Наступні два вірші — вірші 13 і 14 — згадують Адама і Єву. Комплементарні тлумачення вірша 12 розуміють Павла так, що він встановлює загальне правило поведінки — правило, яке ґрунтується на Божій волі, об'явленій у книзі Буття, в історії Адама і Єви. Вони вважають, що Павло посилається на засаду творіння — владу чоловіка над жінкою.

Точаться важливі дебати про те, чи Павло тут справді посилається на засаду творіння, чи радше вказує на історію Адама і Єви, щоб спонукати Тимофія використати її як приклад небезпеки, яка постає, коли зведена жінка навчає чоловіка.

Точаться також важливі дебати про те, чи «здійснювати владу» — правильний переклад. На мою думку, кращим перекладом було б «пересилювати», «панувати» чи «домінувати».

Точаться також важливі дебати про однину «жінка» у віршах 11 і 12. Чи йдеться про певну особу в Ефесі, яку Павло не хоче називати на ім'я, чи він робить якесь загальне твердження? Якщо він робить загальне твердження, то хто ті жінки, що становлять цю групу? Усі жінки чи певні багаті жінки, про яких він щойно говорив у віршах 9 і 10?

Точаться також важливі дебати про те, чому слово «чоловік» у вірші 12 стоїть в однині. Комплементаристи кажуть, що все гаразд, коли жінка навчає одного чоловіка, як це робила Прискилла, але жінки не мають навчати груп чоловіків, — а Павло цього так не каже.

Однак для наших цілей ми зосередимо головну увагу на короткому реченні у вірші 12: «А я не дозволяю».

Грецькою це лише два слова: ouk epitrepō, що залежно від контексту можна перекласти або «я не дозволяю», або «саме тепер я не дозволяю».

Я думаю, що «саме тепер я не дозволяю» краще пасує до контексту, але залишмося при перекладі «А я не дозволяю».

Це коротке речення, «я не дозволяю», або ouk epitrepō, — нездолання перешкода для комплементарного тлумачення. Бо Павлове формулювання ясно вказує на те, що він не встановлює за-

гального правила, яке ґрунтувалося б на об’явленій Божій волі.

Дозвольте пояснити.

За комплементаристським богослов’ям чоловічої ролі «голови» Павло каже, що жінці неправильно здійснювати владу над чоловіком (вірш 12), бо Бог створив Адама раніше за Єву (вірш 13), і з цього порядку творіння виводять, що за Божим задумом неправильно, щоб жінки мали владу над чоловіками. Звідси випливає, що порушення Божого задуму творіння — чоловічої влади над жіночою — рівнозначне непослухові Божій об’явленій волі для чоловіків і жінок.

Не слухатися Божої об’явленої волі — це гріх. Робити це свідомо — бунт проти Бога. Відповідно Данверська заява каже, що гріховно, коли жінки «опираються обмеженням своїх ролей» (Данверська заява, положення 4).

Але якщо Павло говорить про щось, що рівнозначне гріховному непослухові Божій об’явленій волі, то як нам пояснити Павлів вибір слів? Павло не може дати чи не дати дозволу грішити, не слухатися Бога чи бунтувати. Формулювання припису, який, як стверджують комплементаристи, викладає Павло, суперечить Павловому вибору слів «я не дозволяю», або *ouk epitrepō*.

Уявіть, що ви визначний християнський провідник, який — скажімо — навчає про святість людського життя й гріховність убивства і обґрунтовує своє навчання книгою Буття, бо люди створені на образ Божий, як сказано в Буття 1:26–27, так само в Буття 5:3 і знову в Буття 9:6. Чи можете ви всерйоз уявити, що скажете чи напишете таке: «Я не дозволяю вбивати, бо Бог створив людину на Свій образ»?

Важко уявити, щоб навіть Папа говорив так. Це тому, що не вам (і не Папі) вирішувати, правильне вбивство чи хибне, і не вам (і не Папі) дозволяти чи не дозволяти його. Убивство суперечить Божій об’явленій волі для людей. Не слухатися Божої об’явленої волі — це гріх.

Якби ви з якоїсь причини твердо вирішили вжити слово «дозволяти», щоб висловити заборону, то через знеособлення ви передали б, що йдеться про загальне правило, наприклад: «Боже слово не дозволяє вбивати» або «Не дозволено вбивати».

Приклад убивства добре пасує через зв’язок із книгою Буття. Убивство, звісно, крайній випадок. Але чи гріх проти Божої об’явленої волі більший, чи менший, — суть залишається та сама.

Тепер я визнаю, що Павло пише своє послання як апостол і при цьому здійснює свій духовний авторитет над церквою, яку він особисто збудував. Але навіть якщо Павло хоче висловити заборону, що ґрунтується на творінні, відображає Божу об’явлену волю для чоловіків і жінок і нехтування якої гріховне й бунтівливе, то його формулювання — особисто відмовити в дозволі — надзвичайно дивне. Насправді воно настільки недоречне, що важко знайти слова, які достатньо передали б його чужість.

Як пастор, ви не сказали б своїй отарі: «Я не дозволяю вам чинити перелюб» чи «Я не дозволяю вам красти».

Біблія — це велика бібліотека книжок і містить багато загальних правил поведінки, але — що не дивно — ніде в Біблії, від Буття до Об’явлення, немає місця, де хтось формулював би загальну заборону поганої поведінки словами «я не дозволяю» чи «саме тепер я не дозволяю». Це абсолютно безпрецедентно.

Що кажуть дослідники-комплементаристи у відповідь на це принципове заперечення? Як вони пояснюють такий безпрецедентний і недоречний вибір слів для нібито загальної заборони, що ґрунтується на Божому задумі творіння для чоловіка й жінки?

Я переглянув праці дослідників-комплементаристів, а також відео Майка Вінґера (Mike Winger) і не знайшов на це відповіді. (Див. кінцеву примітку.)[1]

Комплементарне тлумачення не пасує до Павлових слів.

Очевидне пояснення Павлового вибору слів таке: він не висловлює загального правила поведінки, не висловлює загальної заборони; натомість він накладає обмеження на певну групу зведених жінок, щоб стримати наслідки хибного вчення.

Як сформулював це Тім Маскара (Tim Mascara): 1 Тимофія 2 — це не взірцевий план, а пластир. https://timmascara.substack.com/p/reading-1-timothy-together-part-1.

10) 1 Тимофія 3 і Тита 1

У 1 Тимофія 3:1–7 і в Тита 1:5–9 Павло наводить переліки критеріїв придатності для старійшин (пресвітерів).

Деякі шановані дослідники-комплементаристи визнають, що ці переліки однозначно не виключають жінок. Інші ж доводять, що переліки таки виключають жінок, бо Павло вживає в них вислів, який дослівно можна перекласти як «чоловік, що належить лише одній жінці». Цей вислів є в 1 Тимофія 3:2 і в Тита 1:6. Його перекладають по-різному: «чоловік лише однієї дружини», «вірний своїй дружині», «одружений лише раз», «вірний своєму подружжю» або «вірний у шлюбі».

Перелік у 1 Тимофія 3 далі стосується дому кандидата, а обидва переліки стосуються дітей кандидата.

Точаться важливі дискусії про те, чи Павло в 1 Тимофія 3:2 і в Тита 1:6 вживає чоловічу мову узагальнено, щоб позначити риси, які стосуються і чоловіків, і жінок.

Ми могли б також обговорити можливі переклади слова, яким починаються переліки, — *dei*, — яке може означати і «необхідно», і «належить».

І точаться важливі дискусії про історичне тло:

- Якщо вже в Старому Завіті були винятки з чоловічої керівної ролі, і якщо вже в ширшому суспільстві були винятки, і якщо ставлення Ісуса й апостолів до жінок було позитивнішим, ніж у панівній культурі, і якщо жінки отримували й використовували дари Духа, і якщо в церквах були визначні жінки, як-от Прискилла, Юнія і Лідія, а також Німфа, Фіва і так далі, — то, якби мало існувати правило, що служіння старійшини в церквах заборонене всім жінкам, це треба було б висловити дуже ясно, щоб не могло бути жодного сумніву.

Але тут ми підходимо до нашого центрального пункту. Вирішальне питання таке: чи Павло дає Тимофієві й Титові вказівки щодо придатних кандидатів, яких їм варто розглянути, чи встановлює обов’язкові передумови, які в усіх випадках неодмінні, щоб людину можна було визнати придатною бути старійшиною в Божій церкві? Наш центральний пункт полягає в тому, що читати ці переліки як переліки обов’язкових передумов не має сенсу.

Пам’ятайте, що Павло в 1 Коринтян 7 писав про переваги безшлюбного життя для праці в служінні Господові. Тлумачення як обов’язкових передумов мало б наслідком те, що самого Павла вважали б непридатним до служіння старійшини в помісній церкві, бо він не мав дружини, не вів дому й не мав дітей. І те саме стосувалося б навіть Самого Господа Ісуса, Який не мав ні дружини, ні дому, ні дітей. Це був би абсурдний висновок.

Переліки — це не загальні, обов’язкові вимоги; вони — ознаки ймовірних кандидатів, придатних відповідно до обставин.

Якщо переліки не можна використати, щоб остаточно виключити людей, які не мають подружжя, дітей чи дому, то їх не можна використати й для того, щоб остаточно виключити жінок.

Наше тлумачення переліків як ознак, що відповідають конкретним обставинам, підтверджують відмінності між цими двома переліками. Наприклад, оскільки церква в Ефесі добре утвердилася, Павло може сказати в 1 Тимофія 3:6, що кандидат не має бути новонаверненим. Але церкви на Криті, у яких Тит має настановити старійшин, нові; тому в Павловому посланні до Тита такої вимоги немає, бо вона унеможливила б будь-які настановлення.

ДВА НАЙВАЖЛИВІШІ ПУНКТИ

Тепер виокремімо з того, що ми досі обговорили, два найважливіші пункти.

Наш вибір двох найважливіших пунктів випливає з того, що самі комплементаристи вважають центральним для своєї позиції.

Безперечно, 1 Тимофія 2:12 — найважливіший текст для комплементаристських обмежень служіння жінок. Його центральне значення часто підкреслюють і дослідники, і популярні вчителі. Наприклад, Джордж Найт (George Knight) каже в Recovering Biblical Manhood and Womanhood, що вірш 12 — це «найясніше твердження», яке «наполягає на тому, що чоловіки є головними провідниками в церкві» (видання 1991 р., с. 359). Майк Вінґер (Mike Winger) каже у своїй серії відео «Women in Ministry», що 1 Тимофія 2 — «найясніше» місце, яке обмежує керівну функцію жінок у Церкві (частина 12, ALL The Debates over 1 Tim 2:11–15, на 0:01 і на 9:00–9:01).

Тому мене досить дивує, що автори й промовці-комплементаристи не мають відповіді на наше центральне заперечення щодо вірша 12: на проблему, що «я не дозволяю» — це не той спосіб, яким запроваджують загальне правило поведінки, що нібито відображає Божу об’явлену волю, — загальне правило, нехтування яким було б гріховним.

Якщо це загальне правило від Бога, то саме Бог не дозволяє жінці навчати чи здійснювати владу над чоловіком — а не Павло!

Комплементаристи наполягають, що тут ідеться саме про таке правило — загальне правило, встановлене Богом. Але тоді немає сенсу в тому, що Павло каже: «Я не дозволяю». Як це може бути принциповим рішенням Павла, якщо це Божий закон?

Комплементаристи вважають це нібито правило з 1 Тимофія 2:12, яке обмежує навчання й владу жінок, поширенням глибшого правила — влади чоловіка над жінкою. Оскільки Адама створено першим, звідси нібито якось випливає, що чоловіки відповідальні за те, щоб здійснювати владу над своїми дружинами й над жінками. Другий із наших двох найважливіших пунктів — найважливіший з усіх, бо він сягає кореня цього глибшого правила.

Наш найважливіший пункт — цілковита відсутність у Святому Письмі будь-якого Божого навчання, зверненого до чоловіків, яке казало б, що завдання чоловіків — панувати над жінками.

Джон Пайпер (John Piper) разом із Вейном Ґрудемом (Wayne Grudem) — один із головних архітекторів комплементаризму. Він вважає, що Данверська заява (Danvers Statement) «пророча» і що вона «кидає виклик чоловікам, які не готові провадити своїх дружин» (Piper, «The Current State of Complementarity», вебсайт Desiring God, 2022). За Пайпером, це «руйнівний гріх», коли чоловік не дає своїй дружині духовного проводу (Recovering Biblical Manhood and Womanhood, видання 1991 р., с. 44).

Але якщо нехтування нібито обов'язком чоловіка провадити свою дружину чи жінок — руйнівний гріх, то чому від Буття до Об'явлення жоден пророк і жоден учитель прямо не вказує чоловікам, що вони мають такий обов'язок?

Павло цього не сказав. Петро цього не сказав. Ісус цього не сказав. Бог цього не сказав.

Сигнал тривоги — червоний прапорець

Наостанок я хотів би згадати ще одне, що підкреслюю у своїй книжці *True Complementarity: The way of Christ for men and women* («Справжня комплементарність: Христова дорога для чоловіків і жінок»).

Пригадаймо, що в Біблії справді є місце, де хтось дає наказ, щоб чоловіки панували над жінками. Це місце є в книзі Естер, і наказ дав не правдивий Бог і не в Його Ім'я.

Він походив від поганських «мудреців». Наказ дав розгніваний і мстивий поганський цар. Його цариця мужньо відмовилася виконати його наказ, даний сп'яну, — щоб її, як річ, виставили напоказ на його державному бенкеті і щоб його п'яні гості на неї витріщалися.

В Естер 1:22 наказ царя Ахашвероша (Ксеркса) каже, що кожен чоловік має бути паном у своєму домі, а це передусім означає, що кожен чоловік має панувати над своєю дружиною (див. вірші 16–20).

Коли гнів царя вщух, він віддався узаконеній формі сексуальної експлуатації. З кожної провінції його царства до нього привозили вродливих дівчат. Потім щоночі він ґвалтував молоду жінку, дівчину, яку після того відсилав до тієї частини свого гарему, що була для «вживаного товару», — щоб її вже ніколи не бачили, хіба що її покличуть (Естер 2).

Ось яким був чоловік, що дав цей наказ. Поганин, серійний ґвалтівник, огидний сексуальний злочинець — він єдина особа в Біблії, яка наказує чоловікам здійснювати владу над жінками.

Ясніший сигнал тривоги важко уявити.

Його ниций зловжиток чоловічою владою — похмуре підтвердження Божого попередження в Буття 3:16. Панування чоловіків над жінками — це наслідок людського непослуху. Це не Божа заповідь чоловікам.

Для подальшого вивчення

Більше про традиційну думку більшості про неповноцінність жінок і про її відкинення див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 2.

Більше про комплементаристське поняття «ролей» див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 7.

Більше про Буття 2 і 3 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 5 і 6.

Більше про жінок у Старому Завіті див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 7 і 8.

Більше про Ісуса, Дванадцятьох і Євангелія див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 3 і 4.

Більше про 1 Коринтян 7 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 9.

Більше про Ефесян 5 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 10 і 11.

Більше про 1 Петра див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 12.

Більше про служіння жінок у Новому Завіті див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 13–17.

Більше про 1 Коринтян 11:2–16 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 18–20.

Більше про 1 Коринтян 14:34–35 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 21 і 22.

Більше про 1 Тимофія 2 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділи 23–29.

Більше про вимоги до старійшин у 1 Тимофія 3 і в Тита 1 див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 30.

Якщо вас непокоїть вплив культури на тлумачення Біблії і «слизькі схили» (коли одна зміна погляду тягне за собою іншу), див. True Complementarity: The way of Christ for men and women (Apollos, 2026), розділ 31.

Примітки

1. Про відсутність пояснення див. Hurley, Man and Woman in Biblical Perspective, 1981: 200–2; Recovering Biblical Manhood and Womanhood, 1991: 180–1 (Moo); Knight, The Pastoral Epistles 1992: 140; Mounce, Pastoral Epistles 2000: 120–3; Grudem, Evangelical Feminism and Biblical Truth 2004: 65–9, 299–302; Blomberg, Two Views on Women in Ministry 2005: 168; Sandom, «Different by Design» 2012: 154–60; Köstenberger і Köstenberger, «God's Design for Man and Woman» 2014: 205–12; «Women in The Church», 3-тє видання: 155–61 (Köstenberger), 188–90 (Schreiner); Smith, God's Good Design 2019: розд. 2; Grudem, Systematic Theology, 2-ге видання 2020: 1152, 1161; DeYoung, Men and Women in the Church 2021: 79–80; Kuruvilla, 1 and 2 Timothy, Titus 2021: підрозділи 4.2.1–2. Yarbrough (The Letters to Timothy and Titus 2018: 175) хоч і не розглядає цю трудність прямо, але каже, що провідна думка Павла — це «тактовний спосіб нагадати Тимофієві про розподіл праці, який діяв на богослужінні церкви». Проте це непереконливо. Якби Павло зазвичай забороняв жінкам навчати, то нагадувати про це Тимофієві не було б тактовно. Для порівняння: він зазвичай засуджував розпусту, але неможливо всерйоз уявити, щоб він із тактовності написав Тимофієві: «Я не дозволяю розпусти». Крім того, Павлова тактовність у цьому посланні виявляється в

тому, що він не називає на ім’я багатих жінок, які поводяться неналежно, тоді як із Тимофієм він повсюди досить прямий (див. 1:3; 18–19; 3:15; 4:6–7; 11–16; 5:1; 21–23; 6:2; 11–14; 20–21).

У прим. 309 Yarbrough називає два місця, де вжито ««дозволяти»», і вони лише підкреслюють трудність: (1) у 1 Коринтян 14:34 «не дозволено» — це пасив у третій особі, який добре пасує для викладу загального правила, встановленого відповідною владою, на відміну від «я не дозволяю»; (2) у 1 Коринтян 16:7 Павло каже, що сподівається колись відвідати коринтян, «якщо Господь дозволить», — а це Господь може зробити одного разу, але іншого разу ні. Я порушив цю проблему з «я не дозволяю» в Bartlett, Men and Women in Christ: Fresh Light from the Biblical Texts 2019: 220. Наскільки мені відомо, жоден рецензент комплементаристського спрямування, який розглядав мою книжку, не дав на це відповіді. Дехто може вказати на те, як говорять фарисеї в Марка 10:4 («Мойсей дозволив написати листа розводового») і Ісус у Матвія 19:8 («Через жорстокість ваших сердець Мойсей дозволив вам розводитися з вашими дружинами»). Це посилання стосується дії припису Мойсеєвого Закону в Повторення Закону 24:1–4, який забороняв чоловікові, що розлучився зі своєю дружиною, згодом знову з нею одружитися; з цього випливало, що розлучення терпіли, і Ісус пояснює, чому так було. Але тут «Мойсей» — це скорочений вислів, що означає «Мойсеїв Закон», і ці тексти не вживають першої особи («я дозволяю»). Насправді Мойсеїв Закон ніде не каже «я дозволяю» чи «я не дозволяю», і Сам Ісус ніколи не вживає такого вислову, коли викладає правило поведінки.